

Visegrad

Devia ser un nen escardalenc i tímid que travessava el pont per anar a l'escola

Ivo Andrić i el pont sobre el Drina.

Assegut a la terrassa d'un cafè, es mira el pont amb ulls profunds, oceànics. És un home atractiu que navega per la cinquantena, curiosament ben vestit i mal afaitat. Sobre la taula hi té un llibre rebregat, un quadern elegant de tapes dures i una estilogràfica barata. El cafè on seu s'anomena Ex Ponto. La majoria de turistes creuen que és alguna referència críptica, en algun idioma oblidat, al pont que creua el Drina i dona nom al llibre rebregat. L'home, que s'ha llegit la contracoberta, sap que el nom del bar és el títol de la primera novel·la d'Ivo Andrić, l'autor del llibre rebregat, gairebé l'autor de tot el poble.

Perquè tot, a Visegrad, sembla fer referència a l'autor, o al pont que protagonitza la seva novel·la més famosa. Com si res no existís abans del pont, o com a mínim res que meresqués ser recordat, i tot el que ha vingut després, l'escola, els hotels, el centre cultural, s'hagués emmotllat a la seva història. Mentre escura el cafè, massa fort per al seu gust, passa el dit pel lloc del llibre. És una edició de butxaca, esgrogueïda i desgastada, d'*El pont sobre el Drina*. A la portada hi ha la reproducció d'un segell antic de Bòsnia, amb la imatge esquemàtica d'un pont de quatre ulls, de perfil triangular, amb un vèrtex sobre el pilar central, apuntant al cel. El dibuix, poc precís, recorda més les formes estilitzades del pont de Mostar que no pas el de Visegrad, molt més llarg i robust. Per culpa d'aquesta portada, durant molt temps, l'home confonia els dos ponts. Però d'això

fa molts anys. Des de llavors ha llegit molt, s'ha tret la carrera, tot i no haver estudiat gaire, ha escrit menys del que s'havia promès, s'ha avorrit de les converses pedants dels seus amics de la universitat, s'han atipat de la seva pedanteria els amics de tota la vida i s'ha fet un nom com a arquitecte, fins al punt que, dels paisatges que s'imaginava a partir d'imatges borroses, ara li demanen que n'escrigui llibres. Però tot i això, ahir, quan va veure per primer cop la massa imponent que creuava pausadament el Drina, com un animal mitològic que s'arrossegues sobre l'aigua amb la seva desena de potes lentes i massisses, va sentir una punxada de decepció.

Des de la terrassa del bar es gaudeix d'una perspectiva privilegiada del pont, per això els turistes formiguegen entre les taules amb càmeres i guies a les mans. L'home arrufa el nas quan se'ls mira. Ell no és un passavolant que es miri el pont amb la boca oberta i en consulti quatre dades superficials a la guia. Ell n'ha llegit la història i n'ha consultat els plànols. Els seus pensaments els recollirà en un llibre i algú, amb cert criteri, l'hi publicarà. S'oblida dels turistes i dirigeix la seva mirada oceànica, que tants cops s'ha perdut en els ulls que no tocaven, cap a la silueta feixuga del pont. En distingeix la *kapija*, el balcó central on Andric situava el cor del pont i de la ciutat i on havia passat tot el que era digne de menció en la història de Visegrad, tant les llums com les tenebres. Allí, en un dels dos replans que s'obrien a banda i banda del centre del pont, hi havia el sofà, les grades on s'asseien els vells a explicar històries.

L'home s'imagina Ivo Andric, quan tot just havia nascut el segle XX i ell i Europa encara no havien perdut la innocència. Devia ser un nen escardalenc i tímid que travessava el pont per anar a l'escola, a la ciutat vella, des de la casa del seu tiet, el policia austríac, a l'altra banda del Drina. Quan creuava la *kapija* el devien atrapar, com si fossin els cants de les sirenes de l'Odissea, les veus d'aquells vells que desgranaven històries antigues. I no podia evitar aturar-se a escoltar-los parlar del temps dels sultans, dels imperis que xocaven a banda i banda del riu i de llegendes esgarrifoses de lladres empalats i dones embogides que buscaven nens atrapats entre les pedres del pont. I per culpa d'aquelles històries, que un dia cristal·litzarien en el llibre rebregat que reposa damunt la taula del cafè, arribava sempre tard a l'escola. Si li hagués pogut explicar al mestre que d'aquelles estones perdudes n'havia de sortir un premi Nobel, quants cops de regle s'hauria estalviat!

L'home somriu i obre la llibreta negra. Passa fulls, cerca una pàgina a l'atzar del llibre, la llegeix en diagonal, falca la llibreta i hi fa un esbós del pont amb traços decidits. Se'l mira satisfet. A sota hi escriu alguna cosa. Tres frases inconnexes sobre la imaginació, el pont, el curs de la història i el corrent del riu. Fa una ganyota i busca la tassa de cafè per fer-ne un glop que li netegi la boca de les paraules poc llúides que ha guixat a la llibreta. Remena el cap. Ha rellegit el llibre a l'avió i al tren que l'ha portat des de Sarajevo. En tenia un record vague de quan l'havia llegit per primer cop. S'havia quedat amb la imatge, distorsionada des del dibuix de la coberta, d'un pont monumental, que transcendia les vides de la gent que sobrevivia al seu voltant i que s'erigia com un símbol d'alguna cosa elevada, potser el progrés de la humanitat, potser la unió entre els pobles.

El va recuperar quan, després de parlar amb el seu editor, va decidir dedicar les vacances a escriure el llibre, fart de la buidor del seu pis de Gràcia. No era només perquè l'espantava la buidor d'un estiu sense família. Ni perquè el seu orgull malmès li demanés algun projecte important per refermar-se. Realment, es repetia en la solitud asèptica i poc compromesa de les habitacions d'hotel, li interessava el tema. Calien ponts al món. I llibres sobre ponts, també. Escolteu-me, cridava al món, necessitem ponts! La seva dona, si encara li parlés, li hauria dit que amb aquelles metàfores semblava una bleda, però ell necessitava retrobar l'èpica d'aquelles grans construccions que li servís per esborrar la misèria del seu dia a dia.

Tanmateix, el pont que ha retrobat no és aquell monument magnífic i transcendent que recordava del primer cop que havia llegit la novel·la i sobre el qual ell volia parlar al seu llibre. O potser sí que l'és, però des que va començar a rellegir la novel·la, es va quedar atrapat per la història de la mare a qui prenen els seus nadons i els empareden dins del pont per espantar els mals esperits. Ara, quan veu les pedres feixugues que s'aixequen sobre el riu, hi veu els nadons atrapats i el seu rastre persisteix en tota la història del pont. Quan mira la *kapija*, no hi veu desfilades glorioses

ni jornades festives plenes de rialles. Ni tan sols hi sap trobar el caliu de les històries dels vells, asseguts a les grades del sofà. Només hi veu els cadàvers empalats i la gent aplaudint, i les canonades de la Primera Guerra Mundial, i els bombardejos, i la guerra civil de principis dels noranta. Els serbis rebels que perseguia el gran visir i que lluitaven heroicament contra els abusos dels poderosos, s'havien convertit en els paramilitars que executaven els seus veïns. Com si la història només necessités temps per convertir qualsevol heroi en un monstre.

Un cambrer li recull el cafè amb un mig somriure. Deu fregar els quaranta. Un tatuatge amb motius geomètrics li encercla uns bíceps treballats al gimnàs. Sembla un noi simpàtic i atent. Devia tenir uns deu anys quan va esclatar la guerra dels Balcans. Se'n deu recordar? Es recorden coses així o s'esborren de la memòria per continuar tirant endavant? Com es viu en una ciutat on més de la meitat dels habitants van morir o van haver de fugir? S'hi pot ser feliç?

L'home fa que no amb el cap. Recull els estris i entra al bar per acostar-se a la barra a pagar. El veig sortir per la porta i encaminar-se cap al pont. Els seus passos es perden entre la resta de turistes que hi passen i s'hi fan fotos, aliens a la sang que s'hi ha vessat. Omplen el pont de somriures i cors a Instagram sota un cel primaveral com si la guerra no hagués existit mai. Com si no hagués de tornar mai. Jo m'acabo el cafè, massa aigualit, i també m'aixeco, amb un somriure als llavis. Generació rere generació, mai m'han decebut. Com els nadons enterrats entre les pedres, no he acabat de marxar mai i algun dia, sense presses, tornaré. Recullo el paquet de tabac i la gabardina. M'agrada passar calor. Als altaveus del bar sona la mateixa melodia llatina que es podria sentir en qualsevol racó d'Europa. Quan obro la porta, la cançó s'estronca i en comença abruptament una altra. Encenc la cigarreta i somric. M'encanten aquests detalls.

*Please to meet you,
hope you guess my name...*